

Advies aan Provinciale Staten		Uw contactpersoon S. Neeskens AD/STG	
Tbv Statenvergadering d.d.	12-06-2023	Doorkiesnummer +31 235145282 neeskenss@noord-holland.nl	
Datum interim commissievergadering	01-06-2023	6 juni 2023	1 32
Onderwerp: concept-startversie Provinciaal Programma Landelijk Gebied			

De interim-commissie adviseert:

De voordracht **concept-startversie Provinciaal Programma Landelijk Gebied** als bespreekstuk te agenderen voor de Statenvergadering van maandag 12 juni 2023.

3 A-agenda Natuur

3.a Bespreking concept-startversie Provinciaal Programma Landelijk Gebied

De provincie Noord-Holland werkt aan het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG). Het PPLG is een provinciale, integrale uitwerking van de nationale opgaven voor biodiversiteit en stikstof, water en bodem en klimaat. Deze opgaven staan in het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en vloeien voort uit Europese of mondiale verplichtingen. In aanvulling hierop bevat het PPLG ook een uitwerking van provinciale doelen, zoals voor de thema's landbouw, landschap, erfgoed en recreatie. Zo omvat het PPLG alle nationale en provinciale opgaven voor het landelijk gebied.

Behandelveorstel:

PS wordt gevraagd te adviseren over de voordracht Concept-startversie Provinciaal Programma Landelijk Gebied. De voordracht zal worden geagendeerd voor de Provinciale Statenvergadering van 12 juni 2023. Daarnaast wordt gevraagd om een negental moties af te doen. De commissie wordt gevraagd in de fractiebijdrage aan te geven of de moties als afgedaan beschouwd kunnen worden. Het betreft de moties:

- M20-2023 Voedselvisie Noord-Holland basis voor PPLG;
- M107-2019 Natuurinclusief bouwen meenemen in klimaatambities;
- M151-2022 Erfcoaches voor toekomstbestendig landelijk gebied;
- M238-2022 Regionale Veenweidestrategie zo snel mogelijk concreet;
- M241-2022 Stikstof gelijk speelveld;
- M243-2022 Aanvalsplan landschapselementen;

- M244–2022 Vrijkomende gronden na verplaatsing of beëindiging veehouderijen niet inzetten voor intensivering;
- M229–2022 Gaan voor Goud;
- M135–2022 Evenredige reductie Schiphol.

Eerste termijn commissie

De heer **Dekker** (FvD) uit stevige kritiek op het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG) en benadrukt het belang van een grondige evaluatie van de inhoud ervan. Hij is van mening dat het PPLG in hoge mate het beleid van de provincie zal sturen en daarom is het volgens hem van groot belang om kritisch te kijken naar de inhoud en de uitgangspunten ervan.

De heer Dekker uit bezwaren tegen de opvattingen en maatregelen die in de conceptversie van het PPLG worden gepresenteerd. Hij betwist de urgentie van de opgaven met betrekking tot klimaat, stikstof en biodiversiteit die worden genoemd. Volgens hem zijn deze kwesties niet specifiek gerelateerd aan de provincie Noord-Holland en worden ze wetenschappelijk sterk betwistbaar geacht. Hij ziet deze onderwerpen eerder als stokpaardjes van groene activisten en wetenschappers, waarvan hij gelooft dat ze meer kwaad dan goed doen.

De heer Dekker stelt dat het PPLG de prioriteit verkeerd legt en dat concrete provinciale belangen, zoals een betrouwbare drinkwatervoorziening, het behoud van historische landschappen, ondersteuning van de landbouw en recreatie, meer aandacht verdienen. Hij is het oneens met de voorgestelde maatregelen om bodemdaling tegen te gaan, waarbij het verhogen van het waterpeil in veenweidegebieden wordt voorgesteld. Hij vreest dat dit de landbouw vrijwel onmogelijk zal maken en problemen zal veroorzaken met de drinkwaterhuishouding.

De heer Dekker concludeert dat het PPLG een sfeer ademt waarin agrarische bedrijvigheid, het behoud van historische landschappen en het welzijn van de bevolking als secundair worden beschouwd. Hij wijst deze versie van het PPLG daarom af en roept ook de BoerBurgerBeweging op om hetzelfde te doen, indien zij het mandaat van hun kiezers serieus willen nemen. Hij benadrukt dat de belangen van de bevolking en de continuïteit van generaties lang opgebouwde bedrijvigheid en landschap voorop zouden moeten staan in het PPLG.

De heer **Klein** (ChristenUnie) bedankt de gedeputeerde voor het presenteren van het concept van het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG) en is tevreden met de integrale aanpak en de richting die wordt voorgesteld, met de nadruk op kringlooplandbouw en biodiversiteitsherstel. Hij waardeert ook de beginselverklaring en benadrukt dat actie nodig is. De ChristenUnie heeft echter nog enkele vragen en opmerkingen.

- Ten eerste stelt de heer Klein voor om de ondersteuning van agrariërs bij de transitie breder in te zetten, niet alleen binnen een zone van 500 meter rondom stikstofgevoelige leefgebieden. Hij pleit voor meer focus op de verduurzaming van de agrarische sector als geheel.
- Daarnaast merkt hij op dat het PPLG meer moet doen om gezonde verdienmodellen voor agrariërs te bevorderen. Hij vraagt zich af of de provincie hier een rol kan spelen naast het Rijk, bijvoorbeeld door meer dan alleen subsidies voor investeringen aan te bieden.
- Verder vindt de heer Klein dat er te weinig maatregelen in het PPLG staan om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen te verminderen. Hij pleit voor een expliciet doel op dit gebied.
- De verhoging van de wateroverlastnormering, als gevolg van het verhogen van het grondwaterpeil, wordt ook besproken. De heer Klein vraagt hoe inwoners in die gebieden kunnen worden ondersteund en of daar al ideeën over zijn.
- Hij is positief over de voorgestelde regeling om de beheersvergoeding voor verpachte grond rechtstreeks aan de pachters toe te kennen en vraagt naar concrete plannen hiervoor.
- De ChristenUnie is verheugd over de vermelding van het gebruik van grijs water en de discussie over drinkwatergebruik in woningen. Ze hopen dat dit in latere versies verder wordt uitgewerkt.
- Tot slot pleit de heer Klein voor duurzaam grondbeleid waarbij de provincie grond verwerft en beschikbaar stelt om extensivering mogelijk te maken zonder agrariërs met hoge lasten op te zadelen, gezien de hoge grondprijzen in vergelijking met omringende landen.

De heer **De Wit** (VVD) merkt op dat hij het grotendeels eens was met de inbreng van de ChristenUnie, tot het punt over het grondbeleid. Hij vraagt verduidelijking over dit voorstel. Is het de bedoeling dat de provincie grond uit de markt haalt en gratis ter beschikking stelt aan mensen? Op welke manier ziet de ChristenUnie dat de kosten voor extensivering kunnen worden gedrukt?

De heer **Klein** (ChristenUnie) antwoordt dat het belangrijk is om te voorkomen dat de ruimte die beschikbaar komt in de gebiedsprocessen direct weer verkocht wordt. Hij stelt voor om de grond voornamelijk in eigendom van de provincie te houden en het eventueel te verpachten aan boeren, zodat zij ondersteund kunnen worden bij extensivering zonder dat zij gedwongen worden om veel extra te investeren in grondaankoop.

De heer **Mantel** (JA21) vraagt of hij goed heeft begrepen dat de ChristenUnie voorstelt om extra middelen beschikbaar te stellen voor grondaankopen. Of kan dit met de huidige middelen?

De heer **Klein** (ChristenUnie) geeft aan dat hij de exacte stand van het budget niet goed genoeg kent. Hij voegt echter toe dat hij zich goed kan voorstellen dat er ook meer geld beschikbaar gesteld moet worden voor grondaankopen.

De heer **De Wit** (VVD) begint zijn betoog met de mededeling dat de VVD in de commissie voornamelijk de verdieping zoekt en dat in de Statenvergadering over anderhalve week meer meningen en richtingen aan bod zullen komen. Hij noemt vijf punten die zijn opgevallen in het besproken stuk.

Ten eerste richt spreker zich op de doelstelling en het bereik van het plan. Hij uit zijn bezorgdheid met betrekking tot de integraliteit van de maatregelen in het plan, met name de doelen die out of scope zijn geplaatst, zoals woningbouw, bereikbaarheid en energie. Hij is van mening dat er wel degelijk impact zal zijn vanuit het plan op deze doelen, met name in regionale afspraken met gemeenten en andere belanghebbenden. Hij vraagt zich af hoe deze aspecten met elkaar in lijn gebracht zullen worden en benadrukt dat de impact op het geheel van de regio beoordeeld moet worden voordat regionaal beleid wordt gemaakt of goedgekeurd.

Daarnaast uit de heer De Wit zijn zorgen over de vertaling van de doelen van provincieniveau naar de vijf programmegebieden, waarbij er ook verschillen zijn op een lager niveau, bijvoorbeeld tussen de Kop van Noord-Holland en de Wieringermeerpolder. Hij benadrukt dat er mogelijk andere uitdagingen spelen in de verschillende gebieden. Ook zullen ondernemers in die gebieden behoefte hebben aan investeringszekerheid en concrete informatie over wat de gevolgen zijn voor het gebied waar het bedrijf is gevestigd. Hij betwijfelt of de programmadoelen voldoende duidelijkheid zullen bieden in dit opzicht.

Vervolgens brengt de heer de Wit de rol van de Ecologische Autoriteit ter sprake, met name in relatie tot de natuurdoelen. Hij stelt voor om een hoorzitting of expertbijeenkomst te organiseren met de Ecologische Autoriteit om meer inzicht te krijgen in hun rol, niet alleen bij de huidige toetsing, maar ook in de komende jaren. Hij wil graag weten hoe zij de Natura 2000-doelen in Noord-Holland beoordelen en vraagt om steun van andere partijen voor het opzetten van deze bijeenkomst.

Het volgende punt dat de heer de Wit bespreekt, is de toekomst van de landbouw. Hij merkt op dat in het voorstel vaak wordt verwezen naar het landbouwakkoord, waarvan de details nog niet bekend zijn maar wel als belangrijk worden beschouwd. Hij benadrukt echter dat het belangrijk is om ook vanuit dat perspectief bepaalde doelstellingen te kunnen formuleren. Hij nuanceert de tekst van het concept PPLG en geeft aan dat de vertrekpositie van de landbouw tegenwoordig wezenlijk anders is dan 70 jaar geleden. Hij herhaalt de eerdere uitspraak van de VVD dat voedsel ook een strategisch wapen kan zijn in de geopolitiek en dat dit belang moet worden meegenomen in de visie op de landbouw.

Statenlid **Kostić** (PvdD) stelt de vraag aan de VVD-fractie hoe geloofwaardig zij de suggesties en het betoog van hun eigen partij vinden, gezien de problemen waarin boeren zich bevinden – klimaat, natuur en milieu – die het gevolg zijn van decennia lang VVD-beleid.

De heer **De Wit** (VVD) geeft als reactie dat hij, wanneer hij richting Andijk rijdt, langs Enkhuizen komt waar het hart van de zaadveredeling zich bevindt. Hij noemt dit als voorbeeld van de creativiteit en ondernemerschap in Nederland en in de provincie, die wereldwijd veel mensen helpt. Hij is trots op deze bijdrage en vindt het belangrijk om dit verder uit te bouwen en te versterken. Hij benadrukt dat de VVD, waar nodig, een rol heeft gespeeld vanuit de overheid om dit te ondersteunen.

De heer De Wit bespreekt in het vervolg van zijn betoog het zoetwater. De spreker wijst erop dat in het stuk een aantal keuzes worden gemaakt, waarbij in het veengebied de klimaatdoelen op sommige punten boven de waterdoelen worden geplaatst. Hij vraagt zich af hoe dit zich verhoudt tot de Kaderrichtlijn Water en of het ministerie deze benadering zal accepteren. Hij sluit zich ook aan bij opmerkingen tijdens de inspraak dat de opslagcapaciteit in veenweidegebieden zal verminderen door peilverhoging. Hij benadrukt dat het voorkomen van overlast belangrijk is en dat er dieper moet worden nagedacht over hoe dit kan worden bereikt, zonder dat het water bij mensen thuis in de keukenkastjes komt.

Tot slot brengt de heer de Wit het laatste inhoudelijke punt ter sprake waarop hij meer verdieping zou willen zien in het PPLG. Hij wil graag een discussie voeren over de rol die natuurbeheer kan spelen. Hij merkt op dat er veel wordt gesproken over de realisatie van nieuwe natuur, maar hij wil ook graag bespreken hoe natuurbeheer zo efficiënt en effectief mogelijk kan worden ingericht. Hij vraagt zich af hoe terreinbeherende organisaties een rol kunnen spelen in het beheer van natuur en hoe agrariërs en boeren hierin kunnen worden betrokken. Hij geeft aan dat de VVD nog steeds van mening is dat als er geen beheerplan is, zij tegen het aanleggen van nieuwe natuur zijn om zo toekomstige problemen te voorkomen.

Het volgende punt gaat over participatie. De heer De Wit geeft aan dat ze brieven hebben gelezen van relevante bedrijven en gesproken hebben met bestuurders uit gemeenten en waterschappen. Wat hem het meest is bijgebleven, is de vraag en het dringende verzoek om verbinding en om samen aan het stuur te kunnen zitten bij beslissingen over wat er in hun gebied of regio gaat gebeuren. Hij vraagt aan het college welke ruimte er is voor deze dialoog en welke dilemma's er mogelijk nog zijn om met lokale bestuurders en sectorpartijen in gesprek te gaan. Hij benadrukt dat het participatieproces ook aandacht moet hebben voor de mensen achter de bedrijven, familiebedrijven, met name de boeren en tuinders die ook impact zullen hebben van het PPLG. Hij pleit ervoor om respect te tonen voor wat zij met hun bedrijf doen en hoe de provincie hen kan helpen om dit mogelijk te blijven maken in de toekomst. Hij vraagt om ruimte

binnen het PPLG om onafhankelijke advisering aan familiebedrijven te organiseren, gezien de transitie-uitdagingen waarmee ze worden geconfronteerd.

Met betrekking tot de gebieden in de binnenduinrand en de 500 meter grens rondom natuurgebieden die concreet worden genoemd in het PPLG, vraagt de VVD wanneer er duidelijkheid kan worden geboden aan ondernemers die zich in die gebieden bevinden. De heer De Wit benoemt dat het concept PPLG potentieel ingrijpende gevolgen heeft en dat ondernemers graag willen weten wat er inhoudelijk en procesmatig op hen afkomt, zodat ze hun positie kunnen bepalen en hun investeringsbeslissingen daarop kunnen afstemmen.

De heer **Klein** (ChristenUnie) geeft aan dat hij volledig instemt met het belang van het ondersteunen van boeren op het erf. Hij merkt op dat het PPLG voorstellen doet en beschrijft hoe er invulling is gegeven aan een eerdere motie op dit gebied. Hij vraagt zich af of er meer moet gebeuren dan wat er momenteel wordt gedaan.

De heer **De Wit** (VVD) geeft aan dat hij het belangrijk vindt om te toetsen of het aanslaat. Is er een werkbare vertrouwensrelatie tussen een adviseur en een boer? En hoe verhoudt zich dat tot de rol van de provincie als regisseur in een gebiedsproces? De heer De Wit benadrukt dat er vertrouwen gewonnen moet worden om tot een werkbare relatie te komen, en hij volgt de ontwikkelingen op dit gebied met interesse.

De heer de Wit vervolgt zijn betoog over de financiën. De VVD heeft behoefte om meer inzicht te krijgen in de maatregelen die deel uitmaken van de drie maatregelenpakketten om tot een bedrag van 1,2 miljard euro te komen. Hij vraagt zich af welke doelen mogelijk niet behaald zullen worden als er uiteindelijk minder geld beschikbaar is dan gepland. Hij merkt op dat er behoefte is aan scenario's die deze situatie in kaart brengen.

Vervolgens richt hij zich op de verdere stappen naar aanleiding van dit document. De VVD benadrukt drie belangrijke punten. Ten eerste benoemt hij het belang van het participatieproces rondom de opstelling van ruimtelijke arrangementen. Hij stelt voor om partijen vooraf te betrekken en hen de mogelijkheid te geven om mee te spreken over de verdeling van de schaarse ruimte in de provincie, gezien de ruimtelijke claims die voortkomen uit het document.

Ten tweede noemt hij de sociaaleconomische impactanalyse. De VVD is benieuwd in welke gebieden deze analyse uiteindelijk wordt uitgevoerd en wie er betrokken zullen zijn bij het bepalen van de effecten van de voorgestelde maatregelen. Hij benadrukt dat de uitkomsten van deze analyse mogelijk bepalend zijn

voor de definitieve versie van het PPLG, en vraagt zich af wat het college van plan is met deze resultaten te doen.

De heer **Mantel** (JA21) bedankt de VVD voor hun betoog en geeft aan de oproep voor een expertmeeting te ondersteunen. Hij heeft een vraag aan de VVD met betrekking tot de borging van het verdienmodel voor de agrarische sector in het huidige PPLG. Hij vraagt hoe de VVD dit ziet en wanneer er mogelijk sprake zou zijn van voldoende borging.

De heer **De Wit** (VVD) benadrukt het belang van een goed verdienmodel voor de agrarische sector. Hij geeft aan dat in het huidige concept PPLG wordt gesproken over subsidies en beheersubsidies vanuit de overheid, maar hij stelt dat een goed product of dienst gewoon in de markt betaald moet worden. Hij erkent dat er situaties kunnen zijn waarin beperkingen of waarden zoals landschapsonderhoud en natuurbeheer gecompenseerd moeten worden, maar het uitgangspunt blijft dat ondernemers hun product of dienst in de markt moeten kunnen verkopen. Dit is de basis waarop zij het verdienmodel beoordelen.

Statenlid **Van Wijnen** (GL) merkt op dat de VVD vooral vragen stelt over de wijze waarop de doelen worden bereikt, maar dat er geen enkele vraag is gesteld over de noodzaak van het behalen van die doelen. Klopt deze waarneming?

De heer **De Wit** (VVD) geeft aan dat er zeker doelen zijn die duidelijk zijn, zoals de instandhoudingsdoelen in Natura 2000-gebieden en de KRW-doelen voor waterkwaliteit. Hij benadrukt dat het belangrijk is om deze doelen te omarmen en samen te kijken hoe deze doelen bereikt kunnen worden, inclusief het bepalen van het benodigde tijdspad en de te nemen maatregelen. Hij vindt het echter wel belangrijk om kritisch te blijven en te evalueren of de genomen maatregelen daadwerkelijk leiden tot het behalen van de doelen. Mocht blijken dat ingrijpende maatregelen niet het gewenste resultaat opleveren en de landbouwsector ernstig belemmeren, dan vindt hij het noodzakelijk om de discussie te openen en te zoeken naar alternatieve oplossingen. Hij benoemt hierbij specifiek het punt van waterkwaliteit en de mogelijke impact van maatregelen op de landbouwsector.

Statenlid **Van Wijnen** (GL) uit haar tevredenheid over het feit dat het stuk tijdig gereed is en er een goed proces is doorlopen, vergelijkbaar met het proces voor de Omgevingsvisie. De spreker is positief over de integrale aanpak en ziet veel uitdagingen terug in het stuk. GroenLinks heeft er vertrouwen in dat er een overtuigend verhaal naar het Rijk kan worden gepresenteerd om de benodigde financiering te verkrijgen.

GroenLinks sluit zich aan bij de eerder gestelde vragen en merkt op dat de huidige versie vooral gaat over 'wat we moeten doen', maar dat er nog weinig concrete informatie is over 'hoe' dit zal worden gerealiseerd. Statenlid Van Wijnen noemt specifieke voorbeelden, zoals het vergroten van de weidevogelpopulatie en het benutten van ecosysteemdiensten, waarbij zij benieuwd is naar de concretisering en welke maatregelen hiervoor interessant zijn. De spreker uit ook haar zorg over het tijdsbestek voor het implementeren van ecosysteemdiensten vanuit bodemkundig perspectief en vraagt dit toe te lichten.

Het PPLG moet een stap voorwaarts zijn in de aanpak van stikstof, een domein waarin voortdurend nieuwe ontwikkelingen plaatsvinden. Zij uit bezorgdheid over de 30% afoming, waarbij geruchten suggereren dat dit mogelijk te weinig is en de stikstofdoelen niet gehaald zullen worden. De spreker vraagt zich af hoe het proces om elkaar scherp te houden zal verlopen en suggereert dat een jaarlijkse update van het PPLG mogelijk onvoldoende is.

Vervolgens stelt Statenlid Van Wijnen vragen over de 500 meter grens in relatie tot stikstof, en of er flexibiliteit mogelijk is bij bedrijven die zich net buiten deze grens bevinden maar wel bijdragen aan het oplossen van problemen, in vergelijking met bedrijven binnen de 500 meter die weinig stappen nemen. GroenLinks zoekt naar ruimte en flexibiliteit op dit vlak.

Tot slot geeft Statenlid Van Wijnen aan dat het verhaal over extra NNN (Natuurnetwerk Nederland) onduidelijk blijft. De term "extra NNN" is enigszins misleidend, omdat het NNN nog niet voltooid is. Het is daarom prematuur om nu al te spreken over extra NNN en het is ook onhandig om te zeggen dat overal saldo nul zal zijn als het NNN nog niet afgerond is.

De heer **Vendrig** (BBB) verwelkomt alle aanwezigen. De grote belangstelling benadrukt het belang van het onderwerp. De BBB heeft de startnotitie van het PPLG met grote belangstelling gelezen:

- De BBB constateert echter dat de samenwerking tussen landbouw en natuur in de praktijk niet goed verloopt, waardoor de tegenstellingen alleen maar groter worden. Hij merkt op dat het PPLG zich voornamelijk richt op natuuruitbreiding en vraagt zich af of dit ten koste zal gaan van het landbouwareaal.
- Daarnaast mist de BBB het beloofde perspectief voor agrarische bedrijven, met onvoldoende aandacht voor het verdienmodel en geen duidelijke oplossing voor PAS-melders. Ook wordt er volgens hem te veel tijdsdruk gelegd op bedrijven om hun bedrijfsvoering aan te passen.
- De heer Vendrig benadrukt de waarde van technische innovatie, met vooruitgang op het gebied van stikstofreductie, CO₂-uitstoot en bodemdaling. Hij pleit voor een geborgde KPI-systematiek om de juridische houdbaarheid van technische innovaties te waarborgen.

- De BBB vraagt zich af of het afschaffen van vergoedingen in NNN-gebieden en de focus op grond buiten NNN de NNN daadwerkelijk groter maakt en wat dit betekent voor het beheer door agrariërs.
- De BBB is principieel tegen onteigening voor stikstof en verwacht maximale inspanningen om dit te voorkomen, tenzij het de enige manier is om tot volledige schadeloosstelling te komen.
- De BBB is ook bezorgd over de bestemming van het gevraagde bedrag van 1,5 miljard euro aan het Rijk en of deze middelen kunnen garanderen dat de natuurdoelstellingen gehaald kunnen worden.
- Tot slot heeft de BBB een tweetal vragen aan de gedeputeerde:
 - Welke mogelijkheden ziet de gedeputeerde om de agrarische sector breder en intensiever te betrekken bij de voortgang van het PPLG?
 - Is de gedeputeerde bereid om het landbouwbelang even zwaar te laten wegen als het natuurbelang bij het begrenzen en ontgrenzen van het NNN?

De BBB benadrukt de noodzaak van perspectief voor agrarische bedrijven, met name voor jonge ondernemers. De onderbouwing van een goed verdienmodel ontbreekt nog, als ook de samenhang tussen natuur en landbouw. De heer Vendrig benadrukt dat landbouw natuur is en dat agrariërs bereid zijn grote inspanningen te leveren.

De heer Vendrig meldt tot slot dat de BBB zich wil aansluiten bij het initiatief van de VVD wat betreft het instellen van een expertmeeting.

De heer **Mantel** (JA21) vraagt aan de BBB of zij het startdocument voldoende vinden om er nu mee in te stemmen. Indien het antwoord negatief is, wil hij weten welke inhoudelijke wijzigingen er nodig zijn voordat zij wel kunnen instemmen.

De heer **Vendrig** (BBB) geeft aan dat het een complexe vraag is en dat er nog punten op de onderhandelingstafel liggen. De BBB heeft ook nog zaken in onderzoek, waarbij ook de onderlinge samenwerking een belangrijk aspect is. De BBB kan op dit moment nog geen antwoord geven op de vraag of zij voor of tegen zullen stemmen.

De heer **Mantel** (JA21) is benieuwd of de BBB voor of tegen het PPLG zal zijn wanneer de verplichte uitkoop of onteigening in de instrumentenkoffer blijft.

De heer **Vendrig** (BBB) benadrukt dat het gebruik van verplichte uitkoop of onteigening tot het uiterste voorkomen moet worden. De BBB is van mening dat dit alleen als laatste redmiddel moet worden ingezet om tot volledige schadeloosstelling te komen.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) vraagt naar de verkiezingsbelofte van de BBB dat er geen onteigening zou plaatsvinden. Ze wil weten hoe de BBB die belofte nu ziet en of deze aangepast zal worden.

De heer **Vendrig** (BBB) geeft aan dat de belofte van de BBB om geen onteigening te laten plaatsvinden niet wordt aangepast. Hij benadrukt dat ze ervan uitgaan dat er geen onteigening zal plaatsvinden.

Statenlid **Van Wijnen** (GL) vraagt om verduidelijking over de verdeling van de 1,2 miljard euro en waarom een deel daarvan naar de landbouw zou moeten gaan.

De heer **Vendrig** (BBB) benadrukt dat de landbouw een belangrijke rol speelt bij het bereiken van de doelstellingen in het PPLG. Hij stelt dat de financiering ook deels naar de landbouw moet gaan, omdat de landbouw kan bijdragen aan deze doelen. De heer Vendrig vindt het vanzelfsprekend dat er duidelijkheid is over hoe het geld wordt besteed en dat de landbouw de mogelijkheid moet hebben om te blijven bestaan.

De heer **Vonk** (PvdA) geeft aan dat het PPLG een goede eerste stap is naar een duurzaam Nederland, waarbij de PvdA oproept eerder te versnellen dan te vertragen. De spreker benadrukt het belang van het herstellen van de natuur, biodiversiteit, waterkwaliteit en luchtkwaliteit voor de toekomst van de provincie. Hij merkt op dat hoewel de natuur er op het eerste gezicht goed uit ziet, er nog steeds te veel vervuiling in het water is en er te veel stikstof neerdaalt. Hij benadrukt dat er actie ondernomen moet worden om deze problemen aan te pakken.

De heer Vonk wijst erop dat het PPLG een bundeling is van eerdere plannen en maatregelen, maar nog geen integraal plan is dat alle problemen oplost. Positief is dat er nog gespreksrondes plaatsvinden met belanghebbenden en inwoners. Hij geeft aan dat elke woordkeuze in het document lijkt te zijn gewogen en dat er een balans moet worden gevonden tussen het wenkens perspectief voor een mooie toekomst en beperkende maatregelen voor boeren, ondernemers en inwoners.

Voor de uitwerking van de nota wil de PvdA het College de volgende aandachtspunten meegeven:

- De PvdA benadrukt dat innovaties rondom stikstof bewezen technieken moeten zijn die juridisch standhouden. Hij heeft twijfels over de gekozen oplossingen voor de aanpak van bodemdaling in het veenweidegebied, met name het inbrengen van plastic materiaal in de bodem.
- Daarnaast merkt de heer Vonk op dat het document weinig aandacht besteedt aan landbouwgif en de bestrijding ervan, waar hij graag meer aandacht voor zou zien.
- De PvdA pleit voor een geïntegreerd plan met een ruimtelijke strategie dat de regels overzichtelijk maakt en verbanden legt met duurzame mobiliteit, woningbouw en energietransitie. Hij benadrukt het belang van een geloofwaardige en haalbare uitvoeringsstrategie.
- Ten slotte is hij van mening dat de provincie de regie moet nemen over het hele pakket, inclusief de transitie naar een mooi landschap.

Tot slot heeft de heer Vonk een vraag over het classificeren van exoten en vraagt zich af of in hoeverre dit gerechtvaardigd is gezien de klimaatverandering en de aanpassing van bepaalde gewassen aan het nieuwe klimaat.

De heer **De Wit** (VVD) vraagt aan de Partij van de Arbeid of zij bereid zijn om te investeren in onderzoek om technieken te bewijzen op hun nut, aangezien zij terughoudend zijn met investeringen in onbewezen technieken.

De heer **Vonk** (PvdA) geeft aan dat hij het belangrijk vindt om te blijven investeren in innovatie, ook in onderzoek. Hij benadrukt dat de wereld niet stilstaat en dat investeren in onderzoek een logische stap is voor de toekomst.

De heer **Van Tiggelen** (PVV) uit zijn grote bezorgdheid over het voorliggende concept en de impact hiervan op de boeren. De spreker benadrukt dat er nog een nationaal landbouwakkoord moet komen en een nieuw coalitieakkoord voor Noord-Holland, maar dat de richting van het huidige concept hem zorgen baart.

Hoewel er in de voordracht wordt gesproken over het betrekken van kennis en betrokkenheid van provinciale partners, het organiseren van een brede werkconferentie, het houden van een online inwonersraadpleging en het uitvoeren van een sociaaleconomische impactanalyse, heeft de PVV-fractie weinig vertrouwen dat er daadwerkelijk iets wordt gedaan met kritische geluiden in het verdere traject.

De PVV neemt herhaaldelijk een afwijkend standpunt in ten opzichte van wat gebruikelijk is. In plaats van interesse te tonen in de feiten, lijkt men zichzelf wijs te maken dat bezig te zijn met het redden van de

natuur en de planeet, wat kennelijk een fijn gevoel geeft. Volgens de heer Van Tiggelen is men in werkelijkheid bezig met het vervuilen van het milieu, het vernielen van landschap en natuur en het schaden van de economie, en dat is iets waar de PVV-fractie niet blij van wordt.

Over de hoeveelheid ammoniak die wordt geproduceerd door de agrarische sector, stelt meneer Van Tiggelen dat dit in werkelijkheid verwaarloosbaar is. Hij noemt het geven van het label "stikstofdeken" aan een deel van de lucht dat slechts 6,7 miljardste deel uitmaakt, een staaltje van Orwelliaanse taalgymnastiek,

Wat de boeren wordt aangedaan en wat nog dreigt te gebeuren, beschouwt de heer Van Tiggelen als een schandaal. Zelfs als het stikstofpakket van kabinet Rutte IV wordt uitgevoerd, met een beschikbaar gesteld bedrag van ruim 24 miljard euro aan belastinggeld, en alle doelen om de uitstoot snel terug te dringen worden behaald, blijft 96% van Nederland nog steeds als 'rood' gekenmerkt, volgens ambtelijke berekeningen van begin dit jaar. Hij benadrukt dat deze enorme kosten weinig resultaat opleveren en dat het neerkomt op zo'n € 3.000 per huishouden.

Verder wijst de heer Van Tiggelen op de mogelijke verergering van de problemen door de aanstaande natuurherstelwet in Brussel. Deze wet bevat een verslechteringsverbod buiten Natura 2000-gebieden, waardoor Nederland nog verder op slot zou gaan dan het al is met de zogenaamde stikstofcrisis.

Daarnaast uit meneer Van Tiggelen zijn bezorgdheid over het klimaatbeleid, dat hij omschrijft als de overtreffende trap van gekkigheid. Hij betoogt dat natuurkundige feiten en de geologische geschiedenis van de planeet worden genegeerd, en dat men beweert zich te baseren op wetenschappers maar consequent weigert te luisteren naar wetenschappers met relevante expertise. Hij kondigt aan dat hij dit punt nader zal toelichten in zijn maidenspeech op 12 juli.

Tot slot kondigt meneer Van Tiggelen aan dat de PVV-fractie tegen het voorliggende besluit zal stemmen. Hij doet de suggestie het concept volledig te herzien naar een versie die niet gebaseerd is op niet-bestaande problemen maar op de realiteit.

Mevrouw **Alberts-Oosterbaan** (SP) heeft met belangstelling naar het betoog van de heer Van Tiggelen geluisterd en merkt op dat de PVV voornamelijk focust op klimaat- en stikstofproblemen die volgens de PVV-fractie niet bestaan. Ze geeft aan niet in discussie te willen gaan over dit punt. Echter, in het PPLG staat ook informatie over gewasbeschermingsmiddelen, ook wel landbouwgif genoemd, en

waterkwaliteit. Mevrouw Alberts vraagt aan de heer Van Tiggelen of hij deze problemen erkent en of hij in dat licht wellicht kan overwegen om het PPLG toch te steunen.

De heer **Van Tiggelen** (PVV) antwoordt met 'nee'.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) benadrukt dat het PPLG tot doel heeft de natuur te versterken en emissies, waaronder stikstof, te verminderen. Ze erkent dat dit een belangrijk doel is, maar wijst op de noodzaak van evenwicht met de opofferingen die worden gedaan. Vanuit rentmeesterschap wil het CDA alle effecten van het PPLG zorgvuldig kunnen beoordelen, maar mist op dit moment nog veel informatie, waaronder een landbouwakkoord. Ze merkt op dat er korte tijd was om dit te beoordelen en dat het complex is, maar gezien de tijdlijn is het nodig om nu een oordeel te vellen. Het CDA heeft de volgende aandachtspunten en vragen:

- Het CDA is positief over het inzetten van erfcoaches, maar wil graag meer informatie over de brede inzet van deze coaches.
- Het CDA wil ook dat de sociaaleconomische impactanalyse serieus en tijdig wordt uitgevoerd, zodat besluitvorming daarop kan worden aangepast.
- Het feit dat er wordt voorgesorteerd op gelden vanuit het Transitiefonds van het Rijk wordt positief ontvangen, maar er zijn vragen over de omvang en verdeling van het budget, met name voor innovaties. Het CDA vraagt de gedeputeerde dit nader toe te lichten.
- De benadering van bedrijven binnen een straal van 500 meter van Natura 2000-gebieden lijkt minder impactvol dan verwacht, maar het CDA maakt zich nog steeds zorgen over de gevolgen voor de bedrijven die hierdoor worden getroffen.
- Het CDA benadrukt dat er grote zorgen zijn vanuit de land- en tuinbouwsectoren over het PPLG en vinden het onjuist dat er geen overleg is geweest met deze sectoren. Het CDA vraagt de gedeputeerde toe te zeggen dat de input van de sectoren nu serieus wordt genomen en dat er goede gesprekken zullen volgen.
- Mevrouw Koning uit haar ongenoegen over het zien van een lachende gedeputeerde in de krant, die het plan van de TBO's in ontvangst nam zonder dat er enig overleg met de sector heeft plaatsgevonden. Dit heeft geleid tot grote onzekerheid bij veel bedrijven en gezinnen, en het CDA vindt dat dit niet acceptabel is. Ze roept de fracties die bezig zijn met het vormen van een coalitie op om hun standpunt hierover te delen.
- Het CDA vraagt aandacht voor de oplossing voor PAS-melders en interimmers, en merkt op dat de stikstofbank niet open lijkt te staan voor het legaliseren van PAS-melders. Het CDA vraagt om een toelichting op deze kwestie.
- Daarnaast maakt het CDA zich zorgen over de verdienmodellen voor sectoren die een grote transitie moeten ondergaan. Ze vinden het wensdenken om te veronderstellen dat bedrijven die zich meer richten op biodiversiteit automatisch hogere prijzen voor hun producten zullen ontvangen. Ze vragen zich af of hier voldoende aandacht voor is in het PPLG.
- Verder merkt het CDA op dat er nog steeds wordt gewerkt en gestuurd op de kritische depositiewaarden, terwijl er beloftes zijn gedaan om te sturen op de staat van de natuur. De CDA-fractie vindt dit onwenselijk en vraagt om een toelichting op de plannen van het college hierover.

- Het CDA maakt zich zorgen over de vermenging van kringlooplandbouw en het streven naar natuurinclusieve landbouw in het PPLG. Ze vinden deze vermenging verwarrend en onwenselijk. Ook vragen ze extra aandacht voor de naitleffecten van natuurversterkingsmaatregelen en pleiten ze voor een gedegen onderzoek naar de gevolgen van vernatting in veenweidegebieden.
- Het CDA maakt zich tevens zorgen over de grondtransities en vraagt om een toelichting op het toewijzen van grond van stoppers aan blijvers.
- Mevrouw Koning eindigt haar betoog met vragen over of de uitvoering van de afgesproken PAS-herstelmaatregelen goed wordt uitgevoerd en of het agrarisch natuurbeheer binnen het NNN behouden kan blijven in de toekomst.

Statenlid **Van Wijnen** (GL) merkt op dat het CDA zich veel zorgen maakt over verschillende zaken. De spreker vraagt zich af hoe het CDA de zorgen van de bevolking, zoals naar voren gebracht bij de open en gesloten bevolkingsraadpleging, meeweegt.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) benadrukt dat er veel aandacht is voor het versterken van de natuur, wat positief is. Echter, ze wijst ook op de keerzijde van dit plan en uit haar zorgen. Ze benadrukt dat het belangrijk is om een gezamenlijke oplossing te vinden, zodat de negatieve gevolgen beperkt blijven en er een goede balans wordt gevonden. Ze pleit ervoor dat zowel de natuur als de bestaande bedrijven in landelijke gebieden een toekomstperspectief behouden.

Statenlid **Kostić** (PvdD) herhaalt de conclusies van de Provinciaal Adviseur Ruimte en bekritiseert de neiging van de provincie om beslissingen uit te stellen en geitenpaadjes te zoeken. Ze is van mening dat de provincie nu actie moet ondernemen en niet langer moet blijven doorschuiven. Ze prijst het harde werk dat in het plan is gestoken en erkent dat er inhoudelijk enkele positieve punten zijn, zoals de erkenning dat extern salderen niet goed werkt voor de natuur. Ze roept de Gedeputeerde Staten op om deze erkenning ook daadwerkelijk te vertalen in concreet beleid.

Daarnaast is Statenlid Kostić tevreden over de toon van de vele ontwikkelrichtingen, maar merkt ze op dat er nog steeds geen duidelijke keuzes worden gemaakt. Ze is van mening dat het belangrijk is om vast te stellen welk type landbouw wel en niet gewenst is en dat er garanties moeten zijn om te voorkomen dat boeren in de toekomst vastlopen. Ze constateert dat er nog steeds ruimte is voor geitenpaadjes en het doorschuiven van beslissingen, wat volgens haar de mogelijkheden voor een duidelijke richting beperkt.

Ze deelt de mening van LTO dat het huidige plan nog te abstract is en dat er niet expliciet wordt gevraagd welke vormen van landbouw wel en niet gewenst zijn.

Vervolgens richt Statenlid Kostić zich op drie specifieke punten. Ten eerste benadrukt ze het belang van instrumenten en het borgen van doelen om effectief te kunnen sturen en bijsturen. Ze constateert echter dat er weliswaar diverse instrumenten worden genoemd, maar dat er geen concrete instrumenten zijn waarmee knopen kunnen worden doorgemaakt en tijdig kan worden bijgestuurd. Ze betreurt het gebrek aan garanties dat de gestelde doelen daadwerkelijk kunnen worden bereikt. Bovendien ziet ze geen toetsing op kostenefficiëntie en effectiviteit van de genoemde instrumenten en maatregelen. Ze pleit voor een duidelijke keuze tussen verschillende transitiepaden en voorwaarden om te voorkomen dat er technologische geitenpaadjes worden gevolgd die uiteindelijk niet duurzaam zullen zijn. Ze benadrukt dat technologische oplossingen alleen acceptabel zijn als ze bijdragen aan dierenwelzijn en systeemverandering.

Het tweede punt dat Statenlid Kostić naar voren brengt, is dierenwelzijn. Ze herinnert eraan dat dit onderwerp vaak besproken is in de provincie en dat het belang ervan erkend is in de voedselvisie. Ze benadrukt dat de provincie een rol heeft in het sturen van dierenwelzijn en dat dit kan worden gedaan met behulp van ruimtelijke instrumenten. Ze verwijst naar een rapport van de RDA waarin wordt geadviseerd om dwingende, ruimtelijke instrumenten te gebruiken om dierenwelzijn te waarborgen.

Het derde punt dat Kostić aanstipt, is de intensieve veehouderij. Ze merkt op dat er nog steeds veel intensieve veehouderij is in de provincie en dat dit problematisch is voor de natuur, het milieu, het dierenwelzijn, en ook de gezondheidsaspecten waar virologen op wijzen. Ze is van mening dat er meer moet worden gedaan om de intensieve veehouderij af te bouwen en pleit voor het gebruik van planologische middelen om dit te bewerkstelligen. Ze benadrukt dat er ruimtelijk beleid nodig is om de intensieve veehouderij in te perken en om ruimte te bieden voor andere vormen van landbouw die wel duurzaam zijn.

Tot slot merkt Kostić op dat er meer gedaan kan worden met minder dieren in veenweidegebieden en dat de focus niet alleen op CO₂-reductie moet liggen. In het PPLG is de veenweidestrategie – wat eigenlijk een veenweideverkenning is – opgenomen als ambitie, maar de ambities zijn groter dan daarin verwoordt. Partij voor de Dieren verzoekt dit te corrigeren in het PPLG. Statenlid Kostić benadrukt de verantwoordelijkheid om ondernemers de juiste instrumenten en perspectieven te bieden. Ze waarschuwt dat de samenleving en boeren vastlopen als er niet op een andere manier wordt gehandeld. Ze roept op tot een omslag in het denken en handelen en benadrukt dat er nu daadkrachtig moet worden opgetreden om de gewenste veranderingen te realiseren.

De heer **Vendrig** (BBB) geeft aan dat hij het eens is met de opmerkingen van mevrouw Kostić over het belang van duidelijke doelen en instrumenten. Hij uit echter zijn teleurstelling over het feit dat mevrouw Kostić technologische innovaties steeds als geitenpaadjes benoemt en vraagt zich af waarom zij dat doet.

Statenlid **Kostić** (PvdD) legt uit dat er onlangs nog een rapport van de Wageningen Universiteit is verschenen waarin wordt geconcludeerd dat emissiearme stallen eigenlijk geen significante resultaten hebben opgeleverd. Boeren zijn daarvan de dupe geworden, omdat hen altijd is verteld dat deze technieken zouden werken. Dit herhaalt zich telkens weer. Kostić benadrukt dat ze niet per definitie tegen technologische investeringen is, maar dat deze investeringen in dienst moeten staan van dierenwelzijn en de overgang naar een ander systeem. Het in stand houden van het huidige systeem met behulp van trucjes, zoals luchtwassers, heeft niet gewerkt voor boeren en de samenleving in zijn geheel.

De heer **Vendrig** (BBB) wijst erop dat de rechter heeft uitgesproken dat de vloeren op zichzelf wel kunnen werken, maar dat de juridische borging niet in orde is. Ook benadrukt hij dat de Wageningen Universiteit heeft aangegeven dat de onderzoeksvraag met betrekking tot emissiearme vloeren niet correct was, waardoor ze deze vloeren niet als effectief kunnen beoordelen. De heer Vendrig betwist dus de bewering dat technische innovaties niet werken en als geitenpaadjes worden bestempeld.

De centrale vraag, die voortvloeit uit dit ideologische dossier, is volgens de heer **Mantel** (JA21) hoe dit dossier zich verhoudt tot de uitvoerbaarheid. De heer Mantel verwijst naar een brief van ketenpartijen in de land- en tuinbouw, waarin zorgen worden geuit over de haalbaarheid van het project en het verdienmodel van de sector. JA21 deelt deze zorgen. In zijn betoog richt de heer Mantel zich op de volgende vijf punten:

- Ten eerste benoemt Mantel de situatie van de PAS-melders en pleit hij voor een definitieve oplossing voor deze groep. Hij vraagt of de gedeputeerde baat heeft bij een motie van PS wat haar een extra steun in de rug kan geven bij de gesprekken met het ministerie.
- Daarnaast informeert de heer Mantel naar de huidige stand van zaken betreffende de verkenning van een provinciale stikstofbank door de provincie.
- De spreker benadrukt ook de economische belangen van de ketens in de agrarische sector en roept op tot haalbare doelen op de korte termijn. Voor de doelen op de langere termijn vraagt de heer Mantel om tussentijds te evalueren en de mogelijkheid om doelen aan te passen indien nodig.
- De heer Mantel vraagt vervolgens hoe het college een evenredige reductie van alle sectoren voor zich ziet en of dit meetbaar is.
- Daarnaast benadrukt de heer Mantel de aanpak van invasieve exoten als prioriteit en vraagt hij of de provincie voldoende financiële middelen heeft om dit te bestrijden of dat financiering van het Rijk nodig is. Hij verwijst naar een lopende pilot in de Krimpenerwaard en vraagt of de provincie hierbij kan aansluiten.

- De heer Mantel uit zorgen over de uitvoerbaarheid van het PPLG en stelt vragen over de bevoegdheden vanuit de natuurbeheerplannen. Hij vraagt of het klopt dat de bevoegdheid wordt weggehaald bij PS en of dit niet verstandiger is om te doen nadat het PPLG definitief is vastgesteld. Hij suggereert dat het college mogelijk vooruitloopt op de feiten.

De heer **Mülder** (D66) geeft aan dat D66 zich in grote lijnen kan vinden in het stuk, maar merkt op dat er veel haken en ogen en open einden zijn.

- D66 twijfelt aan de bewering dat water en bodem sturend zijn geworden in het stuk en vraagt of de KRW-doelen zullen worden gehaald, omdat zelfs LTO aangeeft dat ze dit niet verwachten.
- De Staten hebben eerder besloten de voedselvisie leidend te maken in het PPLG. De heer Mülder wijst erop dat het landbouwakkoord nog boven de markt hangt. Dit akkoord zal uiteindelijk impact hebben op het PPLG. De heer Mülder suggereert dat de provincie zelf een afwegingskader voor de bescherming van het landelijk gebied in relatie tot de andere provinciale opgaven kan opstellen.
- Hij vraagt welke definities worden gehanteerd, gezien de mogelijk verschillende definities in het akkoord en de visie.
- De heer Mülder merkt op dat er een verandering lijkt te zijn in de NNN-doelen met betrekking tot het jaartal 2029, terwijl dit in het staand beleid 2027 is. Hij vraagt waarom deze verandering is gemaakt.
- Daarnaast benadrukt de spreker dat D66 niet per se de NNN-nullijn wil handhaven en vraagt waarom Noord-Holland heeft gekozen voor een lager afromend percentage van 30% voor natuur, in vergelijking met andere provincies die 40% tot 60% aanhouden.
- Hij merkt op dat het document goede doelen aangeeft waar D66 het mee eens is, maar benadrukt dat er ook gekeken moet worden naar de gevolgen en perspectieven voor boeren. Hij vraagt wie de beslissingen over de verplaatsing van bollenteelt en bepaalde vormen van veeteelt zal nemen.
- Mülder constateert dat er weinig wordt gezegd over uitkoop of verplaatsing en vraagt hoe voorkomen kan worden dat er in kansrijke gebieden stoppende boeren zijn en in andere gebieden juist opvolgers die doorgaan.
- Hij benadrukt dat dit geen startnotitie is waarin alles nog kan worden ingevuld, maar dat er ook drastische beslispunten zoals de overdracht van verantwoordelijkheid van de natuurbeheerplannen van PS naar GS worden genoemd. Hij roept op om dit als PS als een belangrijk stuk te behandelen.

Mevrouw **Alberts-Oosterbaan** (SP) geeft aan dat de SP van mening is dat er met deze versie een keerpunt is bereikt. Er zijn al enkele stappen gezet, maar dit is volgens de spreker een eerste integrale benadering van wat er met het landelijk gebied moet gebeuren. Mevrouw Alberts noemt de volgende punten:

- De SP is positief over het opnemen van eerdere aangenomen moties in het programma. Ze waarschuwt echter dat het programma in beweging moet blijven en niet mag stilvallen of achteruitgaan.
- Mevrouw Alberts signaleert dat minister Adema heeft gezegd dat het nationaal landbouwakkoord pas wordt besproken wanneer de provincies klaar zijn, maar nu geeft GS aan dat er gewacht wordt op het landbouwakkoord. Mevrouw Alberts vraagt om opheldering van de gedeputeerde.
- De SP wil graag weten wat er extra mogelijk is op het gebied van recreatie. De SP pleit ervoor dat ecologie leidend wordt in plaats van economie, omdat ze hebben gezien dat de focus op economie niet altijd de gewenste effecten heeft gehad.

- Mevrouw Alberts benadrukt dat men zich niet blind moet staren op technische innovaties, omdat investeringen zonder voldoende uitproberen tot problemen kunnen leiden.
- De SP is het eens met de heer Akkerman dat actieve grondverwerving belangrijk is, zodat doelen niet afhankelijk zijn van private eigenaren.
- Ze vindt het van groot belang dat dierenwelzijn wordt opgenomen in het PPLG.
- Tot slot noemt mevrouw Alberts specifiek het voorbeeld van de Lutkemeerpolder als vruchtbare kleigrond die nog niet vervuild is en stelt voor om de transitie van dit gebied naar een bedrijventerrein met distributiehallen tegen te gaan. In het stuk staat dat het een groot goed is om voedselproductie dicht bij de stad te laten plaatsvinden en dat het een van de prioriteiten van de provincie is om de biodiversiteit en de draagkracht van het water- en bodemsysteem te vergroten. Mevrouw Alberts benadrukt de mogelijkheid om in de Lutkemeerpolder economisch vitale, toekomstbestendige en innovatieve kringlooplandbouw te ontwikkelen.

Mevrouw **Van der Helm–Chandansingh** (50PLUS) benadrukt dat het huidige concept van het PPLG richtinggevend is voor het college en niet besluitvormend voor Provinciale Staten. Ze merkt op dat het programma complex is, omdat het moet aansluiten bij Europees en landelijk beleid, maar tegelijkertijd ook invulling geeft aan de Noord-Hollandse situatie. Omdat het landbouwakkoord en het coalitieakkoord nog niet beschikbaar zijn, is het lastig om een mening te vormen over het PPLG. Mevrouw Van der Helm noemt in haar betoog de volgende punten:

- Mevrouw Van der Helm benadrukt dat natuurbescherming, zo blijkt ook uit het PPLG, een belangrijk aspect is en dat de natuur in de provincie bedreigd wordt. Voor 50PLUS is het cruciaal dat er een evenwicht wordt gevonden tussen natuurbescherming en ruimte voor wonen en werken.
- Mevrouw van der Helm waardeert de online raadpleging van inwoners, maar merkt op dat de participatie nog verbeterd kan worden, gezien de vele vragen en opmerkingen van sprekers en in de commissie.
- Mevrouw Van der Helm merkt op dat de huidige landbouwvorm in Noord-Holland aan zijn grenzen is gekomen en staat achter de transitie in de tijd naar kringlooplandbouw. Ze vraagt zich af of de stikstofregels de agrarische sector niet onevenredig treffen en of het rechtvaardig is te stellen dat de veestapel zou moeten worden gehalveerd. 50PLUS is wel van mening dat de veestapel verkleind moet worden. De spreker pleit ervoor om ook ruimte te bieden aan ondernemers in de agrarische sector die willen investeren in technische innovaties.
- Mevrouw van der Helm merkt dat op er programma- en deelgebieden, transitiepaden en instrumenten worden genoemd, maar dat deze niet concreet worden toegelicht.
- Mevrouw Van der Helm het water- en bodembeheer verder toe te lichten.
- Mevrouw Van der Helm vraagt de gedeputeerde waar de provincie de grond vandaan haalt om 1400 hectare bossen en 10% groenblauwe dooradering tot stand te brengen.
- Ze sluit haar betoog af met een verwijzing naar het Noord-Hollands volkslied en stelt de vraag waar de geschiedenis van de provincie, waaronder de bollenteelt, wordt geborgd voor de toekomst.
- 50PLUS vindt de tone of voice van het stuk wat ondoordacht en doorgesloten.
- Tot slot geeft 50PLUS aan vóór het voorstel te zullen stemmen.

Statenlid **De Weerd** (Volt) complimenteert met het PPLG en erkent dat er veel werk in is gestoken. Hij benadrukt dat het integraal benaderen van het landelijk gebied een grote uitdaging is. Hij noemt drie

aspecten die voor Volt van belang zijn: het creëren van rust, het bieden van perspectief en het betrekken van bewoners gedurende het hele traject. Volt heeft daarover een aantal vragen:

- Ten eerste is Volt benieuwd wat de provincie nu al kan doen in afwachting van het landbouwakkoord en de Transitiefondswet. Een tussentijds plan kan zorgen voor rust bij ondernemers en bewoners. Verder vraagt Volt naar alternatieven als de provincie geen financiële middelen krijgt en pleit voor scenario's om het gevraagde perspectief te bieden.
- Volt ziet ook de verbinding tussen Europa en het PPLG en vraagt hoe het provinciebestuur naar kansen in Europa zoekt op het gebied van kennis, kunde en fondsen.
- Wat betreft de inwonersraadpleging, complimenteert Volt de uitgebreide vorm ervan en benadrukt dat zij voorstander zijn van verschillende vormen van burgerparticipatie. Ze nodigen Provinciale Staten uit om op een ander moment op de inwonerspeiling te reflecteren. Volt wijst op de uitkomst van de peiling, waaruit blijkt dat zowel bewoners uit landelijk als stedelijk gebied dezelfde prioriteit geven aan het landelijk gebied. 73% van de respondenten ziet dit als een nuttig middel om het vertrouwen tussen burgers en overheid te versterken. Volt vraagt naar de mening van het provinciebestuur over dit percentage.
- Statenlid De Weerdt verwijst naar een ander resultaat dat naar voren kwam na de briefing, waarbij de heer Mouter betrokken was. Uit de inwonerspeiling bleek dat slechts 1% van de deelnemers aangaf dat de provincie helemaal niets met de peiling moest doen. Iets meer dan 15% vond dat de bevindingen uit de peiling een-op-een in het PPLG moesten worden overgenomen. Het opmerkelijkste resultaat was dat 80% aangaf dat de resultaten zijdelings naast de adviezen van experts moesten worden gewogen. Dit betekent dat zowel het advies van experts als het burgeradvies even zwaar moeten wegen. Statenlid De Weerdt vraagt naar de mening van het provinciebestuur over deze statistieken.

De **voorzitter** constateert dat de commissie haar inbreng in eerste termijn heeft voltooid en stelt een schorsing voor.

Schorsing van 22.05 tot 22.21 uur.

Gedeputeerde **Rommel** krijgt de gelegenheid tot een reactie op de inbreng van de commissie in eerste termijn.

Gedeputeerde Rommel bedankt allereerst voor de complimenten en erkent het harde werk van de ambtenaren. Zij is trots dat het PPLG al in deze fase voorligt en waardeert dat de Statenleden zich hebben ingezet om zich snel in te lezen, zo blijkt ook uit de 120 technische vragen vanuit de Staten, waar de ambtenaren ook hard aan hebben gewerkt om die te beantwoorden. De gedeputeerde erkent dat het een lastige periode is geweest, omdat het PPLG moest worden vormgegeven tijdens coalitieonderhandelingen en terwijl mensen er al graag kennis van wilden nemen. Het PPLG is gebaseerd op het huidige coalitieakkoord, met de wetenschap dat de wereld in de toekomst anders kan zijn. De gedeputeerde

benadrukt dat het landbouwakkoord ook een plek moet krijgen in het PPLG. De gedeputeerde merkt op dat diverse partijen betrokken zijn geweest bij het overleg over het PPLG en wil graag in gesprek gaan met belanghebbenden om hun input te ontvangen. Het is immers een conceptstartnotitie. De besluitvorming wordt verwacht in maart, dus op dit moment wordt er geen besluit genomen. De richting die wordt meegegeven zal worden meegenomen in de verdere uitwerking van het PPLG, waarbij ook weer overleg met de Staten zal plaatsvinden.

Gedeputeerde mevrouw Rommel gaat over naar het beantwoorden van de gestelde vragen:

- De gedeputeerde merkt op dat de 500 meter bufferzone meerdere keren genoemd is en legt uit dat ze altijd heeft benadrukt dat er geen sprake is van een vaste bufferzone. Het is maatwerk en er wordt gekeken naar de mogelijkheden in individuele situaties, zowel binnen als buiten de 500 meter zone. Het is dus geen doel op zich. In de afgelopen drie jaar zijn er al mensen in de 24 gebieden benaderd en wordt er informatie verzameld en overleg gevoerd met betrokkenen. Gedeputeerde Rommel benadrukt dat de provincie ernaar streeft dat de sectoren zelf verantwoordelijkheid nemen voor het behalen van de gestelde doelen. In de vorige periode zijn de doelen gelijkmatig verdeeld over de sectoren. Ze geeft aan dat boeren in bepaalde gebieden de mogelijkheid hebben genomen om zelf plannen te maken om aan de doelen te voldoen. Momenteel zijn er al vier van zulke plannen ingediend. De provincie kijkt mee om te zorgen dat de plannen juridisch haalbaar zijn, maar het is niet aan de provincie om sturend op te treden. Ze noemt ook het voorbeeld van boeren die zelf initiatieven willen nemen en doe om voorbeelden vragen. Dit is een mooi voorbeeld van hoe de provincie graag werkt.
- Gedeputeerde Rommel benadrukt dat gezonde verdienmodellen belangrijk zijn. Ze merkt op dat investeringen niet alleen financiële betrokkenheid betreffen, maar ook andere aspecten omvatten. Ze legt uit dat de provincie kijkt naar het totale pakket van verdienmodellen en dat dit per bedrijf kan verschillen. Wat voor het ene bedrijf werkt, zoals een boerderijwinkel, kan voor een ander bedrijf minder aantrekkelijk zijn. Ze benadrukt dat maatwerk essentieel is in dit proces, zoals altijd al benaderd is.
- Gedeputeerde Rommel benadrukt dat de verhoging van de waterlastnormering en de impact ervan op het achterliggende gebied maatwerk vereist. Ze heeft vandaag nog een kort bestuurlijk overleg gehad met de waterschappen, die hun zorgen hebben geuit. Ze benadrukt dat er geen universele oplossing is die voor alle gebieden geldt. Ze noemt de Horstermeerpolder als voorbeeld van een gebied waar gekeken wordt naar de natuurdoelen en het opzetten van het waterpeil, en de impact daarvan op het achterliggende gebied. Ook Westzaan is een voorbeeld waar verschillende onderzoeken worden uitgevoerd. Ze noemt ook een lokale voetbalvereniging die aangeeft dat de veranderingen in het waterpeil ook gevolgen hebben voor het besproeien van hun voetbalveld. De gedeputeerde benadrukt dat dit maatwerk vereist en dat de Staten hier positief tegenover staan.
- Gedeputeerde Rommel bespreekt het vraagstuk van het verkrijgen van financiële middelen voor de beheerders in plaats van de eigenaren. Ze noemt twee belangrijke aspecten waar de provincie naar kijkt. Ten eerste is er de taskforce pacht, waarin wordt samengewerkt met verpachters zoals terreinbeherende organisaties (TBO's) en de provincie zelf, die ook pacht heeft. Ze benadrukt dat er aandacht moet worden besteed aan de SNL-regels (Subsidiestelsel Natuur en Landschap) voor het landelijk gebied, en dat er overleg plaatsvindt met het Interprovinciaal Overleg (IPO) en het Rijk om te bekijken hoe dit kan worden aangepakt. Gedeputeerde Rommel uit haar zorg over het feit dat ondanks de verhoging van de vergoeding van 75% naar 84%, de pachters hier niets van hebben ontvangen. Ze benadrukt dat dit een punt van aandacht is, zowel op landelijk niveau als binnen het IPO.

- Gedeputeerde Rommel noemt de kwestie van grondverwerving en benadrukt dat Provinciale Staten voor de strategische grondaankopen een verhoging van het krediet heeft goedgekeurd. De gedeputeerde legt uit dat dit krediet geldt voor alle doelen die de provincie heeft, maar dat het ook kan worden aangepast voor specifieke behoeften, zoals in het geval van het PPLG. In het PPLG staat ook een voorstel om dit krediet verder uit te breiden indien nodig.
- Gedeputeerde Rommel legt uit dat er een uitdaging is bij het matchen van de doelstellingen met betrekking tot woningbouw, bereikbaarheid en energie in het ruimtelijke voorstel en het PPLG. Ze merkt op dat dit vaker voorkomt bij het Rijk, waar zaken soms sneller of langzamer gaan dan op provinciaal niveau. Wat betreft het doorvertalen van de doelen naar de programma's, verwijst ze naar de 24 deelgebieden die al specifiek zijn gedefinieerd. Ze benadrukt ook dat boeren samen een plan kunnen maken, wat een vorm van maatwerk is, waarbij er oog is voor de verschillen in die gebieden.
- Gedeputeerde Rommel wijzigt de commissie op paragraaf 2.6 in het PPLG, waarin expliciet wordt ingegaan op de waardering voor de landbouwsector. De gedeputeerde benadrukt dat er regelmatig overleg is met de landbouwsector. De gedeputeerde noemt in dit kader enkele voorbeelden. De gedeputeerde benadrukt dat niemand wordt buitengesloten en dat er voldoende communicatie plaatsvindt. Gedeputeerde Rommel verwerpt het idee dat er niet naar de landbouwsector wordt geluisterd en wijst op de inzet die zij en gedeputeerde Zaal de afgelopen vier jaar hebben geleverd. Ze spoort de aanwezigen aan om paragraaf 2.6 te raadplegen voor meer informatie.
- Vervolgens bespreekt de gedeputeerde de mening van de minister op het standpunt van de provincie over hoe klimaat zich verhoudt tot de waterstand. Gedeputeerde Rommel geeft aan dat de minister de inhoud van deze conceptstartversie PPLG nog niet kent en is benieuwd naar de reactie vanuit het Rijk bij de bespreking van dit document.
- De gedeputeerde benadrukt het belang van efficiënt natuurbeheer en de rol van boeren hierin. Ze geeft aan dat er in de komende tijd veel boeren zullen stoppen en dat het cruciaal is om boeren te betrekken bij het beheer van de natuur. Ze noemt het voorbeeld van de Eilandspolder, waar een boer slechts een deel van het gebied kan beheren vanwege zijn andere taken. Rommel heeft ook met terreinbeherende organisaties gesproken en heeft gevraagd om innovatieve methoden voor terreinbeheer. Ze is geïnteresseerd naar de resultaten van het gebruik van een pistebully, die door een van de TBO's wordt gebruikt voor natuurbeheer. Ze moedigt de sector aan om met nieuwe innovaties te komen.
- Gedeputeerde Rommel benadrukt dat er veel ruimte is voor dialoog en participatie, ook na de publicatie onlangs van het PPLG-document. Ze erkent dat er nog veel onderwerpen zijn waarover gesproken moet worden, en dit geldt voor verschillende sectoren. De gedeputeerde is van plan om in de nabije toekomst gesprekken te voeren met de waterschappen en gemeenten, met als doel de inhoud van het document verder te verbeteren en te verfijnen.
- Gedeputeerde Rommel merkt op dat het bieden van duidelijkheid aan ondernemers een uitdaging is. Ze benadrukt dat het niet mogelijk is om generieke duidelijkheid te bieden, omdat dit maatwerk vereist. Ze is van mening dat dit een gezamenlijke inspanning is waarbij overleg en samenwerking essentieel zijn. Wat voor de ene ondernemer duidelijkheid biedt, kan voor de andere ondernemer anders zijn. De gedeputeerde benadrukt dat de focus ligt op het in gezamenlijk overleg behalen van de gestelde doelen.
- Over de financiën geeft de gedeputeerde aan dat het Rijk heeft aangegeven dat er 800 miljoen euro beschikbaar is, maar de provincie streeft naar een bedrag van 1,2 miljard euro. Als dit hogere bedrag niet wordt toegekend, zal er overleg met het Rijk moeten plaatsvinden om te bepalen welke doelen niet kunnen worden behaald. Op dit moment kan er nog geen gedetailleerde specificatie worden gegeven van de financiële paragraaf, aangezien dit nog wordt uitgewerkt. Gedeputeerde Rommel hoopt echter dat er tegen 1 juli, bij de volgende versie, meer details kunnen worden verstrekt. Ze benadrukt dat dit

een startpunt is en dat de komende tijd zal worden bekeken of het toegekende bedrag voldoende is naarmate de plannen verder worden uitgewerkt.

- De gedeputeerde verzoekt de commissie de vragen over de ruimtelijke arrangementen te stellen aan gedeputeerde Loggen, omdat deze vraag binnen zijn portefeuille valt.
- De gedeputeerde benoemt de sociaaleconomische impactanalyse en legt uit dat onder leiding van een onafhankelijke voorzitters de analyse gesproken wordt met relevante partijen betrokken bij natuur, landbouw, water, et cetera, waaronder ook de provincie Noord-Holland. De gedeputeerde benadrukt dat de analyse zorgvuldig zal plaatsvinden.
- De gedeputeerde verduidelijkt dat het stellen van beleid voor het ecosysteem met een looptijd tot 2030 niet betekent dat het zeven jaar zal duren om alle doelstellingen te behalen. Sommige maatregelen kunnen direct worden ingezet, terwijl andere een langere periode vereisen. Het streven is niet om al in 2030 klaar te zijn.
- Gedeputeerde Rommel merkt op dat er verschillende percentages worden gehanteerd door provincies met betrekking tot extern salderen, waarbij sommige provincies percentages van 40 tot 60% gebruiken. Het is nog niet volledig verankerd en er vindt momenteel overleg plaats binnen het IPO om te bepalen hoe hiermee omgegaan moet worden. Er wordt ook gekeken naar hoe de provincies op landelijk niveau in lijn kunnen komen met het beleid van het Rijk. Er zal in de komende tijd meer informatie worden verstrekt over dit onderwerp.

De heer **Mülder** (D66) merkt op dat andere provincies de 30% salderingsnorm niet echt gebruiken, omdat de latente ruimte nu al 30% is, waardoor het effect op de natuur bij een salderingspercentage van 30% nul zou zijn. Hij vraagt aan gedeputeerde Rommel of zij hiervan op de hoogte is.

Gedeputeerde **Rommel** geeft aan op de hoogte te zijn en dat ze dit aan het uitzoeken zijn. De gedeputeerde benadrukt ook dat het belangrijk is om dit gezamenlijk met andere provincies te doen, aangezien niet alle provincies al beleidsregels hiervoor hebben opgesteld. Bij het onderzoek naar de mogelijkheden om PAS-melders te legaliseren, wordt ook gekeken of dat juridisch mogelijk is. Dit wordt in het Interprovinciaal Overleg (IPO) besproken. De gedeputeerde wijst er nogmaals op dat het hele stuk is gebaseerd op het huidige coalitieprogramma en de collegeafspraken.

De gedeputeerde vervolgt met de beantwoording van de vragen uit de commissie in eerste termijn:

- De gedeputeerde benadrukt dat naast bewezen technieken ook wordt gekeken naar nieuwe en onbekende technieken en methodieken om bodemdaling tegen te gaan. Bij infiltratie wordt bijvoorbeeld rekening gehouden met het gebruik van milieuvriendelijke technieken in plaats van plastic.
- De provincie maakt bij de bestrijding onderscheid tussen exoten en invasieve exoten. De provincie richt zich specifiek op het bestrijden van invasieve exoten, dat wil zeggen exoten die schadelijk zijn voor het ecosysteem.
- De gedeputeerde betreurt de opmerking van het CDA dat er zonder overleg veel bollengrond wordt geschrapt. Ze benadrukt dat dit niet correct is. In het PPLG staat duidelijk vermeld dat de provincie zich ook richt op het beschermen van de 11.000 hectare bollengronden. Er wordt actief samengewerkt met

de bollensector om te kijken naar mogelijkheden en maatregelen om deze gronden te behouden en te ondersteunen.

- De gedeputeerde benadrukt dat het niet juist is om te zeggen dat de provincie niet openstaat voor PAS-melders. Ze legt uit dat de verantwoordelijkheid voor de PAS-melders bij het Rijk ligt en dat de provincie herhaaldelijk heeft aangegeven dat het Rijk verantwoordelijk is voor het reguleren van deze melders. Omdat het proces zo lang duurt, heeft de provincie besloten om zelf te kijken of ze het Rijk kan helpen bij het legaliseren van de PAS-melders, bijvoorbeeld door te kijken naar bedrijven die willen stoppen of die kunnen matchen. De gedeputeerde geeft aan dat er vorig jaar een voorstel aan het Rijk is gedaan dat helaas niet werd overgenomen, maar dat de ambtenaren en juristen van de provincie nauwkeurig onderzoeken wat wel en niet mogelijk is. Er vindt overleg plaats met het Rijk over dit onderwerp.
- De gedeputeerde legt uit dat de KDW (Kritische Depositiewaarde) het enige criterium is waarnaar de wet verwijst. Het beleid is gericht op het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen, en de gedeputeerde maakt zich zorgen over de periode na het behalen van de KDW. Ze benadrukt dat het belangrijk is om de instandhoudingsdoelstellingen te halen, omdat het nog maar de vraag is of er verdere actie kan worden ondernomen als de KDW-doelstellingen zijn bereikt. Er zal dan worden gekeken naar andere indicatoren voor de natuur.
- De gedeputeerde hoort regelmatig dat terreinbeherende organisaties (TBO's) niet voldoen aan de afgesproken maatregelen. De provincie houdt hier toezicht op en monitort de situatie. Belangrijk om te weten is dat veel natuurgebieden in handen zijn van particulieren, die soms weinig of niets doen om de doelstellingen te behalen. Er zijn ook ontwikkelaars die grond hebben gekocht maar geen actie ondernemen. De gedeputeerde benadrukt dat de provincie in de afgelopen vier jaar heeft geprobeerd om handhavingmaatregelen op te zetten om particulieren te stimuleren actie te ondernemen. Onteigening wordt genoemd als een laatste redmiddel, maar de gedeputeerde deelt haar grote zorg over dit onderwerp. Het speculeren met gronden binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is een probleem, vooral omdat het gebied vaak bestaat uit vele kleine kavels met honderd verschillende eigenaren, soms ook eigenaren die in het buitenland wonen. Het onteigenen van deze eigenaren is een complexe en kostbare procedure. De gedeputeerde benadrukt dat dit slechts één voorbeeld is van de uitdagingen binnen het NNN, maar dat de provincie eraan zal werken en het zal proberen op te lossen.
- De gedeputeerde geeft aan dat het doorrekenen van scenario's momenteel wordt uitgevoerd door het Rijk. De provincie heeft niet de capaciteit om dit zelf te doen. De gedeputeerde is benieuwd naar de resultaten.
- Wat betreft de stikstofbank, de provincie heeft een stikstofbank met doelen voor verduurzaming van de industrie en woningbouw, inclusief mobiliteit. Er is geen specifieke stikstofbank voor PAS-melders. Als het Rijk uiteindelijk aangeeft dat dit nodig is, zal de provincie kijken hoe hiermee om te gaan. Het Rijk kan dit ook in hun eigen stikstofbank opnemen. Momenteel is de stikstofbank van de provincie leeg en ze werken eraan om te onderzoeken hoe ze dit kunnen invullen, rekening houdend met juridische aspecten en de impact op de natuur.
- De gedeputeerde legt uit dat de Provinciale Staten wel de mogelijkheid hebben om doelen te schrappen of te wijzigen. Echter, ze benadrukt dat de doelen die door het Rijk zijn vastgesteld in de wet niet aangetast mogen worden. Het is dus belangrijk om binnen de kaders van de landelijke doelen te blijven bij het eventueel aanpassen van provinciale doelen.
- De gedeputeerde geeft aan dat er financiële middelen vanuit het Rijk nodig zijn om invasieve exoten te bestrijden. Ze merkt op dat ze niet volledig op de hoogte is van de situatie in Krimpenerwaard en dat ze dit moet laten controleren.
- Wat betreft de uitvoerbaarheid van het PPLG, geeft de gedeputeerde aan dat deze uitvoerbaar is.

- Daarnaast wijst de gedeputeerde op het voorstel in de voordracht om het natuurbeheerplan voortaan door GS vast te laten stellen. Ze legt uit dat het natuurbeheerplan jaarlijks door Provinciale Staten wordt vastgesteld en betrekking heeft op subsidieaanvragen. De beheerplannen van de Natura 2000-gebieden vallen onder de verantwoordelijkheid van de provincie en zijn kaderstellend. Het natuurbeheerplan is echter een uitvoeringsregeling en ze stelt voor dat deze overgedragen wordt aan Gedeputeerde Staten (GS) om vertragingen te voorkomen bij subsidieaanvragen. Gedeputeerde geeft aan hier schriftelijk nog aanvullende informatie over te geven.
- De gedeputeerde geeft aan dat de provincie niet wacht op het landbouwakkoord en het coalitieakkoord, maar al actief aan de slag is en zal doorgaan met hun werkzaamheden en al bezig zijn met gesprekken en processen om oplossingen te vinden. De akkoorden zullen worden verwerkt in het PPLG.
- De gedeputeerde was ook aangenaam verrast door de inwonersraadpleging en hoopt dat dit in de toekomst vaker kan worden ingezet, waarbij steeds meer mensen enthousiast worden en deelnemen.

De heer **Mülder** (D66) heeft nog openstaande vragen over waarom er ten aanzien van de NNN-gebieden van 2027, 2029 is gemaakt en over de nullijn, hoe voorkomen kan worden dat boeren in kansrijke gebieden zoals West-Friesland plotseling stoppen, terwijl in andere gebieden, zoals de binnenduinrand, iedereen doorgaat.

Gedeputeerde **Rommel** legt uit dat de jaartallen betrekking hebben op de werkwijze met betrekking tot het Natuurnetwerk Nederland. Er is destijds afgesproken dat het streven is om het NNN in 2027 af te ronden, maar er is een mogelijkheid tot uitloop tot 2029, met name in het geval van mogelijke onteigeningen.

Op de tweede openstaande vraag van de heer Mülder geeft gedeputeerde Rommel aan dat zij dat niet kan voorkomen, aangezien dit een beslissing is die zij als ondernemers zelf kunnen nemen. Ze benadrukt echter dat het wenselijk zou zijn als boeren zich bij de provincie melden wanneer ze van plan zijn te stoppen, zodat de provincie kan wat kijken wat zij daarmee kunnen doen.

Mevrouw **Van der Helm-Chandansingh** (50PLUS) heeft nog een openstaande vraag over de grond voor de 1400 hectare bos en de 10% groenblauwe dooradering.

Gedeputeerde **Rommel** antwoordt dat er een bossenstrategie is, maar de exacte locaties zijn nog niet bepaald. Er is wel aan de gemeenten gevraagd waar zij een bijdrage kunnen leveren, evenals voor compensaties aan terreinbeherende organisaties. Op dit moment is het nog niet volledig uitgewerkt.

Statenlid **Van Wijnen** (GL) heeft nog een openstaande vraag over de nullijn en de realisatie van extra NNN in de binnenduinrand, terwijl het NNN nog niet is afgerond. Zij vraagt zich af hoe dat mogelijk is.

Gedeputeerde **Rommel** legt uit dat de extra NNN in de binnenduinrand te maken heeft met de overdracht van de NNN-doelstelling van het Rijk aan de provincie in 2013. De provincie heeft besloten om de 3500 hectare die oorspronkelijk geschrapt zouden worden, toch te realiseren. Dit extra gedeelte heeft geen financiering gekregen van het Rijk en daarom vraagt de provincie om rijks geld.

Gedeputeerde **Zaal** krijgt de gelegenheid tot een reactie op de inbreng van de commissie in eerste termijn op het gebied van landbouw en recreatie.

- De gedeputeerde vertelt dat de erfcoaches voortaan ondernemerscoaches zullen worden genoemd. Dit is om aan de wens tegemoet te komen om de coaches breder in te zetten en maatwerk te kunnen bieden aan agrariërs. De inrichting van de ondernemerscoaches is momenteel in volle gang en zal worden ondergebracht bij het landbouwportaal. Agrariërs kunnen naar verwachting vanaf deze zomer aanvragen indienen. De uitvoering van de regeling wordt gedelegeerd aan LTO Noord en Waterland en Dijken, omdat zij over het juiste netwerk en specifieke kennis beschikken. Er zal een poule van coaches worden samengesteld met zowel algemene landbouwkennis als specialistische kennis. De regeling zal maatwerk bieden en rekening houden met de specifieke behoeften van individuele agrariërs. Hoewel er mogelijk nog een regeling vanuit het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit komt, zal de provincie alvast aan de slag gaan en hopen ze een goed voorbeeld te kunnen bieden voor de integratie in de regeling van het ministerie.
- De provincie besteedt via het landbouwportaal veel aandacht aan het onderwerp gewasbeschermingsmiddelen. De gedeputeerde wijst ook op het Fieldlab Bollen, dat hoewel het niet specifiek wordt genoemd in het PPLG, wel onderdeel is van staand beleid. **Ze biedt aan om in een volgende versie van het plan te kijken of er enkele passages over kunnen worden opgenomen.** De gedeputeerde begrijpt dat er behoefte is om informatie over deze onderwerpen terug te vinden in het document. Ze benadrukt dat hoewel veel van het bestaande beleid niet altijd expliciet wordt overgenomen, het toch van prettig kan zijn om het op te nemen in zo'n belangrijk document dat de toekomst van het landelijk gebied zal beïnvloeden.

De heer **Klein** (ChristenUnie) geeft aan blij te zijn met de toezegging, maar merkt op dat er momenteel een zin in het PPLG staat die aangeeft dat er geen maatregelen rondom gewasbescherming worden geprogrammeerd. Hij vraagt of dit betekent dat de zin zal worden verwijderd.

Gedeputeerde **Zaal** legt uit dat de zin in het PPLG over gewasbescherming betekent dat er geen aanvullende programmering plaatsvindt bij het PPLG op dit specifieke onderwerp. De gedeputeerde heeft inmiddels aangeboden om hier nog scherp naar te kijken en eventueel aanpassingen te maken. Ze benadrukt dat dierenwelzijn wel degelijk onderdeel is van het beleid, zowel binnen de voedselvisie als het

landbouwakkoord. Ze houdt ook het convenant dierwaardige veehouderij in de gaten en zal eventuele nieuwe ontwikkelingen verankeren in het beleid. Wat betreft intensieve veehouderij volgt de provincie de bepalingen in de omgevingsverordening, en als er behoefte is aan verdere discussie, raadt ze aan dit eerst in de Staten te bespreken en de landelijke ontwikkelingen af te wachten.

De gedeputeerde vervolgt met de beantwoording van de vragen vanuit de commissie in eerste termijn:

- Gedeputeerde Zaal legt uit dat er enige onduidelijkheid bestaat over de termen kringlooplandbouw en natuurinclusieve landbouw. Dit komt doordat het Rijk een bredere definitie hanteert waarin alle zeven transitiepaden vallen, terwijl de provincie werkt met een specifiekere definitie die zich richt op het sluiten van de kringloop met nutriënten, mest, et cetera. De natuurinclusieve landbouw, zoals vastgesteld in de voedselvisie van de provincie, valt echter wel onder de brede definitie van het Rijk en is leidend voor het beleid. De provincie zal ook haar eigen ambitie op het gebied van kringlooplandbouw behouden, die wellicht verder gaat dan die van het Rijk, omdat deze is opgenomen in de voedselvisie. De specifieke uitvoering van deze ambities in de provincie staat beschreven in de voedselvisie, en het doel is om in 2030 volledig natuurinclusief te zijn.

Kringlooplandbouw versus natuurinclusieve landbouw. 100% natuurinclusief in 2030.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) stelt de vraag of de natuurinclusieve landbouw het enige transitiepad is dat nog onder de kringlooplandbouw valt.

Gedeputeerde **Zaal** legt uit dat naast de omschakeling naar natuurinclusieve landbouw, er nog andere transitiepaden zijn onder de paraplu van het Rijk. In Noord-Holland is ervoor gekozen om in 2030 alle grondgebonden landbouw natuurinclusief te maken. Deze verplichting valt ook binnen de reikwijdte van het Rijk.

De gedeputeerde vervolgt met de beantwoording van de vragen vanuit de commissie in eerste termijn:

- Gedeputeerde Zaal reageert op de opmerking van de SP dat ecologie leidend moet zijn boven economie bij het aanwijzen of inrichten van nieuwe recreatiegebieden. Ze benadrukt dat er altijd een balans moet zijn tussen natuur en recreatie, zoals dat momenteel al gebeurt. Ze voegt eraan toe dat op verschillende locaties nieuwe recreatiegebieden moeten worden gerealiseerd, waarbij de intensiteit kan variëren afhankelijk van de specifieke locatie.
- Gedeputeerde Zaal geeft aan dat ze twijfelt of ze moet ingaan op de kwestie van de Lutkemeerpolder, omdat het PPLG niet specifiek over bepaalde polders gaat. Ze benadrukt dat er al herhaaldelijk discussies zijn gevoerd over dit onderwerp. Ze wil echter nogmaals duidelijk maken dat de Lutkemeerpolder onder het bestemmingsplan van de gemeente Amsterdam valt en dat de gemeente aan zet is. Als provincie staan ze op afstand en maakt de provincie geen keuzes op dat gebied.

Mevrouw **Alberts–Oosterbaan** (SP) merkt op dat als het PPLG opgesteld wordt en daarin zaken worden opgenomen die van toepassing zijn op de Lutkemeerpolder, en vervolgens wordt besloten om deze polder om te zetten in een bedrijventerrein, de provincie zichzelf in de vingers snijdt. Mevrouw Alberts vraagt de gedeputeerde of zij dat herkent.

Gedeputeerde **Zaal** herhaalt dat de besluitvorming met betrekking tot de Lutkemeerpolder in handen ligt van de gemeente Amsterdam en dat de provincie hier geen zeggenschap over heeft. Ze benadrukt ook dat naast het PPLG er ook economische ontwikkelingen in het gebouwde gebied zijn, waaronder de ontwikkeling van bedrijfsterreinen. Ze geeft aan dat dit onderwerp te specifiek is voor de huidige discussie en besluit het daarbij te laten.

De heer **Vendrig** (BBB) heeft een onbeantwoorde vraag over het effect van het PPLG op het totale landbouwgrondareaal.

Gedeputeerde **Zaal** geeft aan dat deze vraag onder de portefeuille van gedeputeerde Rommel valt. Op dit moment kan er echter nog geen specifiek antwoord gegeven worden. In het landbouwakkoord komt ook een afwegingskader, waarbij wordt geadviseerd terughoudendheid te zijn bij het veranderen van gronden. De praktijk zal moeten uitwijzen wat dit concreet betekent voor landbouwgrond, recreatie en woningbouw.

Tweede termijn

De heer **De Wit** (VVD) heeft nog twee vragen:

- Ten eerste vraagt de spreker of er een schriftelijke toelichting kan worden gegeven op de vraag van JA21 over de natuurbeheerplannen in het besluit en de voordracht, zoals al deels mondeling is geschetst.
- Ten tweede vraagt hij hoeveel flexibiliteit er is tussen de drie beheerpakketten die worden aangevraagd en wat er uiteindelijk nodig blijkt te zijn in de gebiedsprocessen. Hij geeft aan dat het mogelijk is dat bepaalde maatregelen die nu worden overwogen, later in het gebiedsproces moeten worden aangepast.

De heer **Vendrig** (BBB) is blij dat de gedeputeerde heeft aangegeven dat er overleg zal plaatsvinden met betrokken partijen. Hij stelt voor om ook de landbouwvertegenwoordigers te vragen waar het precies is misgegaan en waarom er een algemene indruk bestaat dat er niet met hen wordt gesproken. Hij suggereert om structuur aan te brengen in het overleg, zodat dit voor iedereen duidelijk is.

Daarnaast is de BBB blij dat er doelgericht gewerkt zal worden, omdat dit de ondernemers in staat stelt om te ondernemen.

Wat betreft de vragen van het CDA, is één vraag al beantwoord door gedeputeerde Zaal over het landbouwareaal. Wat betreft de andere vraag over de bollengrond in het binnenduinrandgebied, geeft de BBB aan dat er nog overleg moet plaatsvinden en dat er op dit moment nog geen concrete informatie beschikbaar is.

De heer **Vonk** (PvdA) geeft aan dat het een constructieve avond is geweest en dat dit heeft geleid tot vele vragen en de behoefte om verder te discussiëren. Hij is ervan overtuigd dat er in de toekomst nog veel gesprekken over het PPLG zullen plaatsvinden, maar wil het hierbij laten voor vanavond.

De heer **Mülder** (D66) heeft enkele vragen en opmerkingen naar aanleiding van de gegeven antwoorden:

- Ten eerste wil hij graag de reden weten waarom er gekozen is voor het laagste percentage van 30% voor de salderingsnorm, aangezien dit volgens hem het laagste percentage is dat in de provincies is gekozen.
- Verder merkt hij op dat de jaartallen 2027 en 2029 anders vermeld staan in het PPLG en stelt voor om dit aan te passen, waarbij 2027 leidend blijft en er sprake is van blesuretijd tot 2029.
- Daarnaast heeft hij een vraag over het sturen op waar boeren stoppen en doorgaan. Hij vraagt zich af of de provincie haar doelen wel zal halen als er inderdaad niet kan worden gestuurd op dit aspect, zoals gedeputeerde Rommel heeft aangegeven.

Mevrouw **Van der Helm-Chandansingh** (50PLUS) uit haar teleurstelling over het feit dat haar collega's niet ingaan op de vraag of de agrarische sector onevenredig getroffen wordt door de stikstofmaatregelen. Ze had gehoopt op een debat hierover, maar constateert dat de handschoen niet is opgepakt.

Statenlid **De Weerd** (Volt) stelt heeft aanvullend de volgende drie vragen:

- Ten eerste vraagt hij bevestiging dat in het vervolg van het PPLG ook instrumenten zoals inwonersraadplegingen worden ingezet.
- Ten tweede vraagt hij in hoeverre het burgeradvies, dat volgens de gedeputeerde een groot succes was, meegewogen zal worden in verdere onderwerpen van het PPLG.
- Tot slot wil Statenlid De Weerd weten of GS heeft gezocht naar Europese kansen in het PPLG.

De heer **Klein** (ChristenUnie) brengt de volgende drie punten naar voren:

- Ten eerste is hij blij met de toezegging dat er gekeken wordt naar de reductie van gewasbeschermingsmiddelen.
- De heer Klein is positief over het feit dat de provincie aan de slag wil gaan met gezonde verdienmodellen en maatwerk daarop. Hij benadrukt echter dat hij een nog krachtigere inzet op dit gebied wenst en hoopt dat er niet alleen naar het Rijk wordt gekeken. Hij pleit voor een actieve rol van de provincie om dit doel te bereiken.
- Tot slot is de heer Klein van mening dat uit het afdoeningsvoorstel voor motie M135–2022 nog niet voldoende blijkt hoe uitvoering is gegeven aan de gesprekken met het Rijk. De ChristenUnie is nog niet overtuigd dat de motie op deze manier is afgehandeld.

Gedeputeerde **Rommel** reageert op de inbreng vanuit de commissie in tweede termijn:

- In reactie op de vraag van de VVD over de flexibiliteit in de drie gebiedsprocessen geeft de gedeputeerde aan dat er inderdaad sprake is van maatwerk en dat er voortdurend overleg plaatsvindt met het Rijk om eventuele aanpassingen door te voeren.
- **De Staten ontvangen een schriftelijke uitleg over de natuurbeheerplannen.**
- Gedeputeerde Rommel reageert op de opmerking van de BBB over het gebrek aan overleg en structuur. Ze benadrukt dat er wel degelijk veel structuur is en dat er ook buiten de officiële structuren veel overleg plaatsvindt. Ze vermeldt dat ze zelf regelmatig contact heeft met boeren en dat er frequent overleg is met ambtenaren en de agrarische sector. Ze benadrukt dat er veel overlegmomenten zijn en dat de agrarische sector zelf hun agenda kan bepalen. Gedeputeerde Rommel zal de opmerkingen van de BBB ter sprake brengen tijdens het overleg. Ze geeft aan dat ze het gevoel heeft dat het gebrek aan overleg niet recht doet aan de werkelijke situatie, maar dat iedereen vrij is om zijn eigen mening te hebben.
- Gedeputeerde Rommel legt uit dat deze startnotitie niet is opgesteld met input van de agrarische sector of andere partijen. Er is de keuze gemaakt om de Staten als eerste te informeren, voordat deze naar buiten werd gebracht voor consultatie.

De heer **Vendrig** (BBB) verduidelijkt dat zijn vraag niet bedoeld was als kritiek. De heer Vendrig geeft aan dat de BBB blij is dat er gezocht wordt naar overleg met organisaties, maar dat het ook belangrijk is om binnen de organisaties zelf te kijken hoe ervoor gezorgd kan worden dat bij iedereen het idee leeft dat er overleg plaatsvindt. De spreker stelt voor om te kijken wat er door de organisaties gedaan kan worden om dit te bevorderen.

Gedeputeerde **Rommel** geeft aan dat er op 5 juni 2023 een overleg plaatsvindt met de sector om te onderzoeken waar het pijnpunt ligt. Ze merkt op dat het grootste punt van kritiek is dat het conceptstuk niet eerder aan hen is verstrekt.

De gedeputeerde vervolgt met de beantwoording van de vragen in tweede termijn:

- Gedeputeerde Rommel legt uit dat de keuze voor de 30% een politieke beslissing was op basis van de oude afspraak in het demissionaire college.
- De gedeputeerde zal later de werkwijze met betrekking tot de jaren 2027–2029 toesturen.
- De gedeputeerde benadrukt dat boeren gelijkmatig over de provincie verdeeld stoppen en dat de provincie actief betrokken is bij netwerken en kansen benut. Daar is een taskforce voor ingesteld. Daarnaast is het ook zo dat die landbouwgrond niet gelijk wordt omgezet in natuurgrond, maar dat er eerst een beheercheck plaatsvindt. Het kan zo zijn dat een agrariër in een belangrijk natuurgebied, die het goed doet voor de weidevogel en graag wil blijven, bijvoorbeeld geholpen kan worden om te extensiveren. Gedeputeerde Rommel benadrukt dat het om maatwerk gaat en dat het een complexe puzzel is.
- De gedeputeerde wijst erop dat er niet alleen op aanwijzing van het Rijk naar de verdienmodellen wordt gekeken, maar dat de provincie al langer op die manier werkt.
- Gedeputeerde Rommel geeft aan dat ze bij het college zal inbrengen dat de inwonersraadpleging een effectieve methode lijkt te zijn. Ze oppert dat dit wellicht ook op andere gebieden kan worden toegepast. Ze wijst erop dat het resultaat van de inwonersraadpleging is opgenomen als bijlage bij het PPLG, zodat Provinciale Staten kan zien wat ermee is gedaan.

Statenlid **De Weerd** (Volt) bedankt voor de toezegging en merkt op dat de laatste vraag nog steeds onbeantwoord is: of er al gezocht is naar Europese kansen in het kader van het PPLG.

Gedeputeerde **Rommel** geeft aan dat ze kijkt naar Europese kansen, met name op het gebied van subsidies zoals het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Ze vermeldt dat gedeputeerde Zaal hier ook nauw bij betrokken is geweest. Ze benadrukt dat er zeker aandacht is voor dergelijke mogelijkheden die in Europa liggen.

Statenlid **Kostić** (PvdD) stelt een vraag over de afdoening van motie M238–2022. Regionale veenweidestrategie zo snel mogelijk concreet en de vertaling van de veenweideverkenning naar het PPLG. Statenlid Kostić merkt op dat de Staten hebben besloten dat het geen strategie, maar een verkenning, is en dat de doelen onvoldoende zijn. In de technische beantwoording wordt echter gesteld dat het integraal wordt overgenomen in het PPLG als een doel. Statenlid Kostić wil graag weten hoe de gedeputeerde dit ziet en waar de werkelijke doelen liggen, zoals opgedragen door Provinciale Staten.

Gedeputeerde **Rommel** legt uit dat de doelen in de paragraaf over klimaat zijn verdeeld en benoemd. Dit is anders dan in de verkenning van de veenweidestrategie. Er is een verschil tussen beide documenten.

De **voorzitter** constateert dat dit onderwerp voldoende is besproken.

De voorzitter inventariseert vervolgens welke moties als afgedaan kunnen worden beschouwd.

De volgende moties kunnen als afgedaan worden beschouwd en worden als zodanig worden doorgeleid naar het Presidium:

- M20–2023 Voedselvisie Noord–Holland basis voor PPLG;
- M107–2019 Natuurinclusief bouwen meenemen in klimaatambities;
- M151–2022 Erfcoaches voor toekomstbestendig landelijk gebied;
- M241–2022 Stikstof gelijk speelveld;
- M243–2022 Aanvalsplan landschapselementen;
- M244–2022 Vrijkomende gronden na verplaatsing of beëindiging veehouderijen niet inzetten voor intensivering;
- M229–2022 Gaan voor Goud.

M238–2022 Regionale Veenweidestrategie zo snel mogelijk concreet, ingediend door GroenLinks.

Statenlid **Kostić** geeft aan dat zij het stuk heeft gelezen en van mening is dat dit niet overeenkomt met wat de Staten bedoeld hebben. Ze geeft aan dat er meer toelichting en uitwerking nodig is. Statenlid Kostić adviseert de mede–indieners van de motie om de motie niet als afgedaan te beschouwen.

Statenlid **Van Wijnen** (GL) geeft aan dat zij graag zou willen dat deze motie niet als afgedaan wordt beschouwd. Ze stelt voor om deze overweging opnieuw te maken bij de definitieve vaststelling van het PPLG.

De fracties van VVD, JA21, PVV, ChristenUnie, BBB en het CDA (25 zetels) stemmen vóór afdoening van motie M238–2022. De voorzitter constateert dat daarmee deze motie nog niet als afgedaan kan worden beschouwd.

M135–2022 Evenredige reductie Schiphol, ingediend door ChristenUnie.

De heer **Klein** (ChristenUnie) heeft in de tweede termijn aangegeven van mening te zijn dat uit het afdoeningsvoorstel voor motie M135–2022 nog niet voldoende blijkt hoe uitvoering is gegeven aan de gesprekken met het Rijk. De ChristenUnie is nog niet overtuigd dat de motie op deze manier is afgehandeld.

De fracties van VVD, PVV, D66, JA21 en CDA (20 zetels) stemmen vóór afdoening van motie M238–2022. De voorzitter constateert dat daarmee deze motie nog niet als afgedaan kan worden beschouwd.

De voorzitter memoreert dat er een punt is opgebracht om een expertbijeenkomst te organiseren met de Ecologische Autoriteit over hun werkwijze voor het beoordelen van de staat van de natuur en hoe zij hun rol nu en in de toekomst vervullen. Verschillende partijen hebben interesse getoond in deze bijeenkomst. De voorzitter geeft aan dat de bijeenkomst in samenwerking met Provinciale Staten zal worden georganiseerd. De **voorzitter** geeft een korte samenvatting van hetgeen is besproken:

- De conceptstartversie van het Provinciaal Programma Landelijk Gebied is besproken. Deze zal als bespreekstuk wordt doorgeleid naar de Provinciale Statenvergadering van 12 juni 2023.